

Salighet och lycka

Bergspredikan inleds med Jesu saligprisningar. De utgör en sorts programförklaring, ett panorama över det sanna livets villkor. Ofta menar vi att salighet och lycka skulle vara likvärdiga begrepp. Så kan det dock knappast vara. Den som är fattig i anden är salig liksom den som sörjer eller blir förföljd för rättfärdighetens skull. Den som hungrar och törstar efter rättfärdighet är också salig. I inget av dessa fall känner man lycka i den mening som brukar avbildas i annonser där man kan se människor som förefaller vara extatiskt lyckliga för att de köpt det senaste hårschampot.

Det finns alltså något som är så mycket viktigare än lycka att man kan vara beredd att *offra sin lycka för att få det*. Lyckan är med andra ord inte det verkligt meningsfulla i livet även om det kan kännas så när den inte besöker oss. Att bli så renhjärtad och fattig i anden att man hungrar och törstar efter rättfärdighet är kanske den djupaste mening som livet kan erbjuda. Den hungern och törsten kan man ta med sig in i nästa liv där den blir så fullständigt mättad att ens salighet också till sist blir en lycka för evigt.

Trons paradox

Det är nu vi stöter på en av det kristna livets många paradoxer. Vi frågar nämligen vem det är som känner denna hunger och denna törst. Skall man tro många predikningar är det bara de människor som aldrig sätter sin fot i en kyrka förrän möjligen när de bärs in med fötterna före som kan känna verklig hunger och törst. Den som regelbundet går till gudstjänst sägs ju däremot kunna vara så glad, så glad i sin stora frälsningsvisshet. Och det är sant att när den förlorade sonen som inte varit hemma på länge går hemåt så hungrar han efter nåden att få bli daglönare hos sin far. Han är alltså salig mitt i sin olycka. Men poängen är ju att han då redan har omvänt sig. När han levde i sus och dus var han antagligen inte särskilt bekymrad över frågan om rättfärdighet. Kanske sade han under den perioden som många moderna människor: ”Jag gör så gott jag kan och mer kan inte ens Gud begära.” Jovisst kan Gud det! När sonen går hemåt gör han det själv.

Ofta är det så att ju mer man tar emot av frälsningens verklighet desto mer växer ens hunger och törst efter rättfärdighet. Man kunde tro att det skulle vara tvärtom men om man tänker efter är det lätt att förstå att den tanken är obefogad. Vem har inte stött på kristna som ständigt oroar sig för sitt livs ofullkomlighet med den vända som vi ibland kallar självfördomelse? De flesta behöver bara se sig i spegeln för att hitta en människa som fått sin hunger förstärkt av Jesu närvaro.

Självkänedom

Vår uppmaning i väckelsemöten och liknande borde kanske vara: ”Kom till Jesus så kan du upptäcka livets sanna mening. Men den upptäckten har ett pris – den sorg som hör ihop med verklig självkänedom.” Om man går i psykoterapi så kan ett helande kräva flera år av samtal vilket mest beror på att vägen till en bättre anpassning och ett sundare liv går genom den dödsskuggans dal som heter självkänedom. Där går man ofta mycket sakta för att vägen är så mödosam.

Den som är rik nog att genast kunna köpa allt han kan peka på är sällan så lycklig som man kunde tro när man inte har lika god råd. Den som fått spara och gnetat för att få ihop till det han önskade blir mycket mera glad när han får det. Den som aldrig är hungrig tycker all mat smakar trist. ”Om någon törstar så kom till mig och drick”, säger Jesus. I kyrkan glömmet vi ofta detta lilla ”om” och försöker hålla vatten i dem som inte törstar alls – med känt resultat. Det är inte brist på vatten som är vårt stora problem utan bristen på törst. Om en överflödande källa med levande vatten springer fram i en otörstig människas inre blir det ju bara översvämning. Det vatten som får öknen att blomma förutsätter faktiskt närvaron av en öken.

Det ligger också en sorts paradox i det faktum att det är den som närmar sig Kristus som drabbas av den djupa och bitvis smärtsamma självkänedomens samtidigt som lösningen på denna smärta ligger i att man trots allt fortsätter att närma sig Kristus. Med huvudet vet vi att det är så men med hjärtat tänker vi ändå ofta att vi själva först måste ta bort de värsta fläckarna. Och så bromsar vi upp på det avstånd där vi ser fläckarna men inte fläckborttagningsmedlet – Jesu blod. Även där är vi saliga i den meningen att vi är frälsta och inne på rätt väg. Men det vore ju bättre om saligheten till sist också fick leda fram till den djupa glädjen.

Se på Guds rättfärdighet

Jag tror att den bästa översättningen av Rom 1:16–17 lyder så här: ”Jag skäms inte för evangelium. Det är en kraft till frälsning för var och en som tror, juden främst men också greken. I evangeliet uppenbaras nämligen Guds rättfärdighet.” Vi skriver ofta ”en rättfärdighet från Gud” och sätter onödig skräck i sannfärdiga kristna som tycker att de inte kan visa upp frukten av den rättfärdigheten. Men det är Guds rättfärdighet vi skall se, inte vår egen, i förstone knappast ens vår egen i Kristus.

Världens ljus

Jesus liknar sina lärjungar vid en upplyst stad på ett berg. Den syns på långt håll. I själva verket går den inte att dölja. Detta sade han till sina mycket ofullkomliga åhörare där uppe på saligprisningarnas berg. Konstigt, inte sant? Måste vi inte först bli den reklampelare för Guds rike, det prydliga exemplet på hans förvandlande kraft som man borde kunna förvänta? Inte kan väl du och jag se på oss själva som världens ljus som det nu är? Säger inte Jesus i samma andetag att människorna skall kunna se våra goda gärningar och prisa vår himmelske Fader (Matt 5:13-16)?

Vad är det då i ditt och mitt kristna liv som inte går att dölja? Vad är det som lyser fram i mörkret? Jag har mött många kristna som lite slokörat berättat att de sällan vittnar om sin tro, för – som de brukar säga – ”jag har ju inget att vittna om.” Dessa ord betyder i regel att de inte funnit en så stor förvandling av sitt liv och leverne genom tron på Kristus att den skulle vara värd att tala om. Om man åtminstone varit en kriminell som blivit skötsam, eller något i den stilen!

Skulle detta resonemang vara korrekt skulle alltså det ordinarie i kristenlivet inte räcka för ett vittnesbörd. Det som krävs är att man skall ha varit med om något enastående – ett mirakel, gärna modell större. Men detta kan inte ha varit Jesu mening när han talade om staden på berget. Paulus talar om en Kristusdoft (2 Kor 2:14-15) som delvis måste vara något annat än uppenbara underverk. Hur uppstod skillnaden mellan Jesu ord och våra funderingar?

Politisk rättfärdighet

Vi lever i en efterkristen kultur. I en sådan kan det finnas kvar en hel del rester av det kristna inflytandet. Vi kan tala om en kakelugnsvarme som kan bestå en ganska lång tid även sedan brasan slocknat.

Politiska ideologier har nu tagit över rättfärdigheten redan som begrepp ifrån kyrkan och vill ersätta hjärtats omvändelse med ”det rättfärdiga samhället” i form av sociala och politiska reformer. Man påstår att rättfärdigheten skall komma att bli bättre än under den tid då den kristna tron var utbredd i vårt land. Håller det då på att bli bättre eller befinner vi oss i en utförsbacke? Kan den inre rättfärdigheten ersättas med en yttre?

Mycket gott har förvisso kommit ut av dessa reformer. Det var sannerligen inte allt som var bättre förr. Ändå börjar även entusiasterna erkänna att det politiska projektet tycks leda till en långsam förvildning av många individer. I samma mån som den personliga rättfärdigheten löses upp tilltar fuskets i den skattefinansierade omsorg som skulle vara den nya rättfärdighetens ryggrad.

Ingen vet i dag hur man skall hindra hela detta gigantiska transfereringssystem från att krackelera till följd av svartjobb, skattesmitning, skalbolag och bidragsfusk. Människans behov av droger tycks dessutom bli omätligt. Mobbningen är ett växande problem. I skolan retas man inte bara som när jag var barn. Numera är det fråga om misshandel som kan leda till bestående skador både på kropp och själ. Sitter den verkliga orättfärdigheten bara i samhällets strukturer? Eller är det trots allt "hjärtat" som är problemet?

Vi kan lära åtskilligt av det sovjetiska experimentet. Det marxistiska systemet skapade där sovjetmänniskan ("homo sovjeticus") – apatisk, alkoholiserad, ofta halvkriminell. När man i Sovjet försökte ersätta den inre, individuella rättfärdigheten med en samhällelig kom man i praktiken att till sist sätta många rättfärdiga i fångläger, eftersom de fortsatte att säga sanningen, medan de anpassliga gick fria tillsammans med de grovt kriminella ledarna. Till sist gick det sovjetiska imperiet i konkurs. Det ateistiska försöket hade misslyckats.

Det tar några generationer att fördärva det arv som kristna förfäder lämnat efter sig i form av hederlighet och samhällsordning. Detta gör att den kristna församlingen inte lyser fram mot omgivningen som en stad på ett berg förrän det arvet är förskingrat. Detta tycks dock vara en tidsfråga och inget annat. Humanismen har åstadkommit ett kristendomsliknande tillstånd men det håller på att bli alltmer uppenbart att det inte räcker med mänsklig moral och god vilja. Omvändelsen är ingen lyxvara. När nu värmen från gångna generationers kristna tro och från Guds svar på förfäders (och -mödrars!) förböner försvinner visar det sig att det inte räcker att man skapar ett rättfärdigt samhälle – om ett samhälle nu kan vara rättfärdigt.

Skillnaden mot romarriket

I dag sägs det ofta att den tidiga kristendomen bredde ut sig i en kultur som i mångt och mycket liknade vår. Samma materialism härskade liksom samma avguderi. Det vi kallar New Age var en utbredd andlighet som redan då hade många år på nacken. Därför, säger somliga, borde det gå lika bra i dag att sprida den kristna tron i Europa. Mycket av detta är sant men det finns också en viktig och avgörande skillnad. Godhet var på den tiden ett främmande begrepp i den hedniska världen. Den som var brutal eller hänsynslös behövde inte ens göra sig mödan att skyla över sin livsstil. Han hade inget att skämmas över. Han var kanske i stället näste kejsare just i kraft av sin brist på alla slags moraliska gränser. Hade man slavar så var det inget märkvärdigt och rakt inte något att diskutera i moraliska termer. Orden om de kristna: "Se hur de älskar varandra" är inget citat från Bibeln. Men de kristnas inbördes kärlek var säkert ett vittnesbörd med oerhörd genomslagskraft i en kultur där godhet annars närmast ansågs vara tecken på föraktlig svaghet.

Den kristna staden på berget i nutida Europa är en stad som i mångas ögon bara lyser med några matta stearinljus samtidigt som den badar i solsken och strålände dagsljus. Det är i nattmörkret som också en liten stad kan ses på långt avstånd. Och ett sådant nattmörker finns förvisso men de flesta har ännu inte

upptäckt att solen för länge sedan har gått ner. Det dagsljus som de flesta tycker sig se i dag var det inte många som trodde på när evangeliet gick ut i den romerska världen. Är det ljuset verkligt eller är det en synvilla? Så länge människor tror att de själva kan lysa som solen blir de så bländade av sin egen tänkta lyskraft att de inte kan se staden på berget.

På Jesu tid fanns det en kultur – den judiska – som bröt av mot det romerska mönstret och höll den mänskliga moralens fana högt i tron att det räckte med den. Den judiska moralen hindrade judarna från att se den stad på berget som Jesus talade om. Likaså hindras moderna européer av humanismen. I båda fallen måste solen ha gått ner så till den grad att alla tvingas inse att det har blivit mörkt för att man skall kunna se att det likväl finns en stad som lyser.

Försök inte tävla eller locka

Vi kan missförstå Jesu ord om staden på berget och om oss själva som världens ljus. Det gör vi om vi försöker göra oss så lysande att ingen skall kunna neka till att vi lyser också i en tid då de flesta anser att den mänskliga rättfärdigheten är ljus så det räcker. Då börjar vi tävla med världen på dess egen planhalva – den där gärningarna är det yttersta kriteriet på rättfärdigheten. Redan detta att vi tävlar borde få starka varningsklockor att ringa. Tävlan är alltid något som står utanför Guds rike.

Om vi på mänskligt vis skall göra oss till ett attraktivt skyltfönster för Guds rike så blir till sist den stora frågan vad det är som vi skall locka människor med. Skall vi locka med vårt sociala engagemang, med under och tecken, med kultur – musikgudstjänster, drama, debattkvällar? Eller med vad? Svaret är att vi inte skall locka med något eftersom det inte är vår uppgift att locka överhuvud taget. Vår uppgift är att förkunna evangelium till omvändelse och frälsning. Det finns tider då människor ser att solen har gått ner. De kan då söka det ljus som finns och som lyser i mörkret. Tycker de att solen är uppe och skiner för fullt är det inte stor mening med att vi som kristenhet försöker bättra på det ljus som Gud har gett oss.

Låter detta som en enda stor uppgivenhet? Allt har sin tid, även väckelser. Låt oss dock komma ihåg att vare sig det är väckelse eller ej, så är vår uppgift i vilket fall att förkunna evangelium till omvändelse. Är det väckelse så är det också skördetid. Dessemellan är det tid för att så utan att få lov att skörda.

De som sår med tårar skall skörda med jubel. Gråtande går de ut och bär sitt utsäde. Med jubel kommer de åter och bär sina kärvar. (Ps 126:5-6)

Ändå är det ordet sant, att en sår och en annan skördar. Jag har sänt er att skörda där ni inte har arbetat. Andra har arbetat, och ni har gått in i deras arbete. (Joh 4:37-38)

Kristusdoft

Jag tror att väldigt mycket av vad kristen tro står för kan sammanfattas i ett enda ord: tacksamhet. En tacksam människa är både glad och rättfärdig, hon är

generös utan att vara tvingad. Om något kan kallas Kristusdoft är det just den kristnes tacksamma attityd till livet och Livets Herre. Vi ser allra tydligast att den politiska vägen till rättfärdighet är otillräcklig just i detta att ju bättre vi fick det desto mindre blev vår tacksamhet.

Över onda och goda

När Jesus skall illustrera vad det vill säga att Gud är god så säger han att Gud låter sin sol gå upp över både onda och goda. Vilken märklig liknelse! Solen går ju upp för att jorden roterar kring sin axel och alla som står på jordens yta åker med i den rotationen vad de än må ha för moralisk halt. Så det säger väl inget om Gud, har människor sagt som förläst sig på astronomi för lågstadiet. Ännu ett bevis på att människor på Bibelns tid trodde att jorden var centrum i universum och kanske dessutom platt.

Men när man skrattat färdigt kan man börja tänka efter. Vad det än är som får solen att gå upp så är hela tillvaron konstruerad efter samma princip: livets villkor är likadana för bedragare som för helgon. Och det är något som vi långt ifrån finner självklart. Varför gör Gud så lite åt alla som förstör för andra, frågar vi nog ofta lite till mans. Vi tänker oss då att Gud genast och med kraft borde stoppa alla som startar krig, torterar fångar, släpper ut gifter i naturen, sviker givna löften eller lurar skjortan av sina medmänniskor. Varför gör Gud inget? Jesu svar får nu en närmast chockerande innebörd. Gud låter i sin godhet alla leva under samma villkor. Det finns ingen gräddfil för skötsamma och inte heller någon direktverkande giljotin eller stoppbock för orättfärdiga. Detta uppfattar vi oftast som en Guds passivitet eller likgiltighet. Han frågar inte efter vad som sker på jorden, tänker vi, och det är väl raka motsatsen till godhet? Den troligaste slutsatsen för många är att Gud helt enkelt inte finns.

Sådd och skörd

Vilka villkor gäller då för oss alla? Vi kan sammanfatta dem under rubriken ”Lagen om sådd och skörd”. Det vi sår ut får vi också skörda. Det Gud vill undvika är lönemoral – att vi gör det som är rätt för att det skulle löna sig. Då skulle ju rättfärdigheten stå i tjänst hos girigheten. Eller ännu värre: att vi söker oss till honom bara för att få det bra. Det vore ju som att gifta sig rikt för att få pengar. Det skulle ju stimulera något rysligt ont hos oss. Gud vill att vi skall göra det som är rätt för att det är rätt och att vi skall söka honom för att vi frågar efter honom. Alla andra motiv är ju någon sorts bedrägeri.

Men lagen om sådd och skörd – fungerar den? Det går ju ganska bra för smarta och luriga människor, bättre än för de omtänksamma och skötsamma. Ja, till en början gör det ofta det. Den som inte tvekar att gå över lik kan nå mycket långt. Men till sist hinner hans gärningar ikapp honom om han inte hinner dö dessförinnan – och då kanske de verkligen gör det. I början fick han många vänner, som naturligtvis i de flesta fall inte var vänner, eftersom han själv inte var någon vän. Så småningom, när han svikit alla, har han bara fiender kvar. Och

då kommer ofta kraschen. Inte sällan kommer den plötsligt och oväntat.

Saddam Hussein satt länge kvar vid makten. I det längsta verkade han vara osårbar. Den 5/11 2006 dömdes han likväl till döden genom hängning. Och tänk vilket liv han levde medan han ännu hade makten. Han kunde inte lita på någon. Han vågade inte sova på samma plats två nätter i rad av rädsla för attentat. Han måste ständigt med hjälp av sina hemliga poliskårer som spionerade både på folket och varandra vara steget före alla dem som hatade honom och vill få bort honom. Visst hade hans gärningar hunnit upp honom redan då.

Vad önskar vi oss?

Men är det ett uttryck för Guds *godhet* att sådana som Saddam kan fortsätta år efter år? Tänk på alla som han dödat eller torterat. Frågan är bara hur det alternativ ser ut som vi efterlyser. Om Gud genast inskred mot alla som inte lever som Gud vill så skulle han ju bli just den spionerande, straffande och fördömande Gud som vi så ofta ändå misstänker honom för att vara, men som han faktiskt inte är. Visst vill vi att han skall ta itu med andra. Men hur skulle det gå för dig och mig? Skulle vi orka leva under en sådan Gud? Är inte risken stor att det bara är bristande självkänedom som gör att vi tror att vi skulle må bra ifall Gud genast tog i med hårdhandskarna?

Som det nu är har vi alltid ett val i livet mellan att leva för att få vänner eller att sträva efter pengar (eller ära, makt och berömmelse). Girighet föder fiendskap medan vänskap däremot ofta tömmer ens plånbok. I vår del av världen äger många globalt sett mycket. Och ensamheten är vårt stora gissel. I fattiga länder lider man ofta brist på allt utom på vänner. Inget hindrar att girigheten slår klorna också i fattiga människor. De många krigen i det fattiga Afrika är ett talande exempel.

Det jag vill komma fram till är min övertygelse att livet i stort går ut på att vi skall upptäcka tomheten i att satsa på makt, rikedom och ära. Om den upptäckten skall bli möjlig måste vi faktiskt få fria händer till länge nog kunna leva precis så. Att få och behålla vänner betyder alltid att man får ge upp av sig själv. Men är inte detta just livets mening? Och om det finns ett liv efter detta, så kan du bara ta med dig vännerna dit, inte pengarna, makten, äran eller framgången. Gud ligger lågt. Han låter oss upptäcka detta genom erfarenhet. För det är egentligen bara den upptäckten som kan förvandla oss. Skulle han genast korrigera allt vi gör skulle hela poängen gå förlorad.

Att sedan ondskans och lidandets problem är oerhört mycket större än så här är en annan sak. Men också här kanske Gud låter oss göra erfarenheter snarare än han ständigt griper in och korrigerar oss på ett auktoritärt sätt.

Andra kinden

Centralt i Bergspredikan finns texten om hur man bemöter fiender (Matt 5:38–48). Det är svårt att veta vilken text i Bibeln som är mest missförstådd. Jag håller en stor slant just på denna text.

För Paulus var det en hjärtesak att vi kristna skulle förstå vad det betyder att vi står under nåden och inte under lagen. Att stå under lagen innebär att man har det goda som ett krav över sig under hot om bestraffning. Den som står under nåden har däremot inget hot över sig. Ni har inte fått slaveriets ande, så att ni på nytt skulle leva i fruktan. Nej, ni har fått barnaskapets Ande, i vilken vi ropar: ”Abba! Fader!”, skriver Paulus också (Rom 8:15). Vad betyder allt detta konkret när vi närmar oss ordet om att vända andra kinden till? Jo, det betyder att den texten inte talar om ett krav utan om en gåva – eller ett erbjudande, om du förstår det ordet bättre.

Inte konflikträdd

Låt oss först förstå att Jesus inte alltid vände andra kinden till. Han kunde ge svar på tal, ibland med kraftiga ord och uttryck. Jag älskar texten i Joh 2 där det står att Jesus gjorde sig en piska av rep (Joh 2:15). Han planerade sitt angrepp på dem som hade gjort templet till ett varuhus. Om vi läser orden i Bergspredikan som krav blir slutsatsen lätt att det skulle råda ett generellt förbud mot konflikter. Jesu liv visar – liksom profeternas – att vår kallelse tvärtom kan bestå i att utlösa konflikter. Visst är vi protestanter glada över att Luther inte vände andra kinden till när det gällde påven och avlatsbrev. Att han dessvärre inte heller gjorde det varken mot baptisterna eller judarna visar bara att man som kristen måste välja sina krig med försiktighet.

Det finns situationer när man kan vinna en stor seger genom att vända andra kinden till. Jesu seger på korset var en sådan seger. Martyrer i alla tider har blivit ledda till liknande segrar som ofta har fått bana väg för stora väckelser som andra har fått vara med om att skörda. När Jesu stund hade kommit gav han inte svar på tal. Han var tyst lik ett lamm som förs bort för att slaktas. När det var rätt att vända andra kinden till fick han den kraft som behövdes för att detta skulle vara en gåva och inte ett krav. I Getsemane fick han kämpa med sig själv för att ta emot den kalk som räcktes honom som en gåva och inte som ett krav.

Fri vilja

Det som skapar segern i en sådan situation är ju att det man gör är gjort i kärlek. Och all kärlek är frivillig. Gör man andra kinden till ett krav så förlorar man ju samtidigt möjligheten till en seger i kärlek och då blir det hela meningslöst. Man

kan inte alltid ge kavajen till den som vill ta ens byxor för då kanske man i onödan göder ondskan hos den andre. Men när det är rätt att göra det kan man påräkna kraft från höjden. Var fullkomliga som er Fader i himlen är fullkomlig, säger Jesus. Detta är ju ingen uppmaning till perfektion. Snarare handlar det om att Fadern delar med sig av sin fullkomlighet för att detta skall kunna bli möjligt. Utan den blir det ju bara en fråga om hyckleri att vända andra kinden till.

Det finns människor som fått en kristen fostran som barn där just andra kinden var en hörnsten. Som vuxna blir sådana människor ofta konfliktradda och fulla av människofruktan. Man är ju i praktiken värnlös mot ondskan i världen. Många som menat att kristen tro skulle vara hälsovådlig har sett just dem som haft andra kinden som ett tvång och ett krav i sina liv.

Man varken kan eller bör vända andra kinden till i alla lägen. Dock är det oftare en väg till seger än vi i förstone kanske förstår när vi väl har insett att vi har rätt att välja om vi skall gå den eller ej. Frågan kan vara: Hur skall jag vända andra kinden till för att på det sättet kunna vinna en seger? Jesus låter oss förstå att kärlekens väg alltid står öppen i en viktig mening: Man kan alltid be för sina ovänner – ”för” och inte ”mot” dem. Ty om Gud leder min ovän till omvändelse så har jag fått en vän och konflikten är löst. Hur ofta ber vi för våra fiender? Har vi råd att undvara en så underbar väg till seger?

Två konsekvenser

Två aspekter på bibelläsning kan vi belysa som avslutning. Den första består i att nästan alla texter i Bibeln inte bara kan läsas som lag och krav utan också som nåd. Vi får ut två helt olika budskap med de båda sätten att läsa. Alltför ofta hittar vi som kristna bara kravets och lagens läsart – precis som i texten om andra kinden. Öva dig i att hitta nådens budskap. Du står ju under nåden.

Den andra aspekten handlar om kriget i Gamla testamentet. Eftersom vi lätt tror att Gud kräver att vi alltid vänder andra kinden till får vi ofta en glipa mellan vår Bibels båda testamenten. Om Gud skulle kräva undfallenhet i Nya testamentet så blir denna obligatorisk och då finns det ingen plats för några krig. Och vad värre är: det finns i så fall ingen plats för Gamla testamentet heller. Men detta är inte bibliskt – inte ens ur Nya testamentets synvinkel. Den som griper till svärd skall inte dö i en bilolycka eller av cancer. Han skall förgöras genom svärd – som Hitler (Matt 26:52).

Inte en prick

För de första kristna var Gamla testamentet den Bibel som de hade som grund för sin tro. Jag har ofta undrat varför vi moderna kristna inte oroas mer än vi gör av denna självklara tanke. För vi läser ju sällan i Gamla testamentet. Ofta låter vi påskina att det skulle föreligga någon sorts skillnad mellan Bibelns båda huvudavsnitt. Vi läser inte Gamla testamentet utan vi läser Nya testamentet ”i stället”. Är det något att bli orolig för? Ja, i högsta grad. Ty om vi uppfattar Gamla testamentet som något urspårat och otillförlitligt så måste det ju bero på att vi läser fel, inte bara i Gamla testamentet utan troligen även i det Nya.

Bergspredikan ger oss ett gott Jesusord som belyser detta förhållande. Jesus säger att han inte kommit för att upphäva lagen utan för att fullborda eller fullkomna den. Ordet kan också betyda att han kommit för att uppfylla den. Alla betydelserna finns säkert med i det Jesus säger (Matt 5:17–20). Inte en prick av lagen och profeterna skall förgå, säger han. Allt gäller fortfarande fullt ut. Det som gäller i det nya förbundet är större än det som gäller i det gamla, helt enkelt för att det nya förbundet innehåller en kraft som inte finns i det gamla. Vi kan se de båda förbunden som två cirklar på ett papper. Den nya cirkeln är mycket större än den gamla. Men de har samma centrum vilket betyder att den nya, större cirkeln helt och hållet täcker den gamla.

Betyder detta att vi skall stena falska profeter till döds? Jesus ger oss en viktig förklaring till varför vi inte gör det trots att lagen fortfarande gäller i sin helhet. Det är bara den som i lagens mening är utan skuld som kan kasta första stenen (Joh 8). I praktiken betyder detta att det till sist bara är Jesus själv som kan döma någon skyldig. Han är den ende som är kompetent *i lagens mening* till att döma. Men han är också kompetent till att benåda. Det är detta som gör att han ensam är värdig att öppna den himmelska bokrullen (Upp 5).

Betyder då orden om att Gamla testamentet fortfarande gäller något i praktiken? Ja, det gör de. Gamla förbundet handlar om Israels roll i världshistorien. En viktig orsak till att vi inte läser Gamla testamentet är att texten ideligen handlar om Israel och många kristna tror att Israel inte längre har någon plats i Guds plan. Om det är kyrkan som gäller i Israels ställe och som gör det för alltid, så är det mycket i det Gamla testamentet som inte längre har någon giltighet. Deras rätt till Löfteslandet skulle till exempel inte längre vara aktuell. Gud har lovat landet till Abrahams ättlingar med en evig stadga (1 Mos 13:15). Jesus kommer tillbaka i en situation då alla nationer samlats för att ta Jerusalem ifrån Israels folk (Sak 14).

Det är en oerhörd skillnad mellan att läsa Gamla testamentet i ljuset av det Nya jämfört med att läsa Nya testamentet *i stället för* det Gamla. I det förra fallet ser

vi Jesu frälsningsverk som en viktig del av vägen till uppfyllelsen av löftena i det Gamla testamentet. I det senare fallet har alla löften som angår Israel upphört att gälla. Det kunde vi som inte är judar kanske ta med en axelryckning. Många har ju också gjort det genom kyrkans historia och gör det än i dag. Men konsekvensen blir ju att vi i så fall tillber en Gud som inte håller sina löften utan kan ta tillbaka det han har lovat. Eller också har vi en Gud som visserligen har all makt men som ändå inte kunde förutse att det skulle gå med Israel som det gick fastän han själv sade redan genom Mose hur det skulle gå (5 Mos 32). Om stora delar av Gamla testamentet är rappakalja varför skulle vi då ens läsa Nya testamentet?

Men nu är det inte så. Paulus fick från sina kritiker ofta höra beskyllningen att han satte lagen ur kraft med sitt tal om nåden. Självt såg han det på rakt motsatt sätt. Guds vilja gäller fortfarande men det är genom nåden vi når målet och inte genom lag och krav.

**Sätter vi då lagen ur kraft genom tron? Nej, inte alls! Vi upprätthåller lagen.
(Rom 3:31)**

Lägg ner din gåva

Om vi inte förlåter andra som syndat mot oss, så är Gud inte villig att förlåta oss våra synder (Matt 6:14–15). Detta kan låta som ett hot. Men eftersom vi som kristna inte står under lagens hot måste vi se på detta ur ett något annorlunda perspektiv. Jag har som själavårdare lärt mig att se försoning som det grundläggande, det man måste ge sig i kast med innan man kan söka någon annan form av välsignelse från Gud. Vi uppmanas både att ge förlåtelse och att söka förlåtelse från andra som vi har svikit.

I detta sammanhang finns det några verser i Bergspredikan som är lätta att missförstå:

Därför, om du bär fram din gåva till altaret och där kommer ihåg att din broder har något emot dig, så lämna din gåva framför altaret och gå först och försona dig med din broder, och kom sedan och bär fram din gåva. (Matt 5:23–24)

Många läser texten som om det stod: Om du kommer ihåg att din broder sitter och surar så måste du be om förlåtelse för att inte bli fördömd av Gud. Detta är en läsart som kraftigt bidragit till att göra många kristna konflikter till en härva av outredbara tokigheter. Hur vanligt är det inte att en människa som vill få alla att dansa efter sin pipa kan styra en hel församling med sitt dåliga humör. När han inte får som han vill så blir han sur och uteblir demonstrativt från församlingens gudstjänster. Alla drabbas då av ångest och menar sig inte kunna ta emot nattvarden eftersom en broder ”har något emot en”. Följden blir i sin tur att människor som inte har gjort någon synd känner sig tvingade att söka upp den surande brodern för att be om förlåtelse. Och så uppstår ett system där man ber om förlåtelse trots att man inte har någon skuld. Och när man gjort det så har den sure brodern fått oinskränkt makt, för man aktar sig i regel noga för att stöta sig med honom igen.

Grundregeln är denna: Be aldrig om förlåtelse om du inte vet vad din synd skulle bestå i. Bön om förlåtelse förutsätter syndaånger som i sin tur bygger på att du ser vad du har gjort för fel. Många söker upp den sure och säger: ”Förlåt om det är något.” Gör inte det. För den fridsamhet som detta möjligen kan leda till är byggd på en lögn. Och den bäddar för än värre konflikter i framtiden eftersom den som styr med sitt dåliga humör nästan alltid flyttar fram sina positioner när man underkastar sig på det viset.

Jag har mött ett antal pastorer som slutat sin tjänst för att i stället köra buss. Just dessa hade en skicklig maktmänniska i församlingen som till sist fick pastorn att offentligt, inför hela församlingen be den maktlystne om förlåtelse bara för att den andre kunde konsten att sitta och sura. Det Jesus talar om är en verklig skuld

och inte en omotiverad anklagelse.

Lite senare återkommer Jesus till samma situation, när han talar om människor som gärna delar ut fördömelse (Matt 7:1–5). De utger sig för att ha förmaningens gåva och uppgift. Ibland kallar de sig själavårdare. De skall ta bort minsta flisa ur andras ögon men tillåter ingen annan att ta bort de timmerstockar som de själva har i sina ögon. Får de ta bort en flisa så hittar de ständigt nya. Detta är maktmänniskans främsta strategi – att hitta fel hos andra och göra ett stort nummer av det. Jag brukar kalla sådana människor för församlingsterrorister. Det är i det sammanhanget som Jesus varnar oss för att kasta pärlor för svinen eller att ge det som är heligt till hundarna.

Var villig att söka förlåtelse när du gjort fel. Men stå på dig om du inte har gjort det. Be gärna andra om synpunkter på din eventuella skuld så att du inte förhärdar dig i onödan men inte heller söker förlåtelse när du är skuldfri.

Vår kluvenhet

Jesus uppmanar oss att inte blåsa i trumpet när vi ger en allmosa. Hela det sjätte kapitlet i Matteus evangelium handlar nämligen om kluvenheten i vårt väsen och vad den ställer till med. För vårt dilemma är egentligen inte att vi är alltigenom fördärvade utan att vi är kluvna. Paulus har uttryckt saken med de tidlöst klara orden: ”Ja, det goda som jag vill gör jag inte, men det onda som jag inte vill, det gör jag”, (Rom 7:19). Vi vill väl men handlar annorlunda. ”Ni skall inte leva som jag lever utan som jag lär”, är ju en gammal god princip.

En allmosa ger man för den fattiges skull. Men människan – ”köttet” i Paulus terminologi – vill ha sitt. Köttet vill inte ge utan få – eller ta, om det inte får gratis. Därför blir det lätt så, att om man skall ge en allmosa så dyker det upp ett motiv till – det som ställer den eviga frågan: ”Men jag då, vad får jag?” Skall man avstå från pengar får man se till att få något annat i utbyte. En trumpetstöt kan ge berömmelse så att man blir ärad för sin givmildhet. Någon har sagt att den största lyckan bygger på att man gjorde en god gärning i tysthet och så blir den avslöjad och offentligt känd i efterhand.

Det renodlat onda kan människan göra men inte det renodlat goda. Där blir motiven så lätt grumliga. Vi kan vilja det goda. Men det finns en gåtfull kraft i vårt väsen som saboterar vår vilja på den punkten. I sitt brev kallar aposteln Jakob denna vår läggning för ”en delad håg” eller ”tvehågsenhet” beroende på vilken översättning man läser. Tanken går lätt till obeslutsamhet men då tänker man fel. Det handlar om människans dubbelhet, den som gärna yttrar sig i dubbla budskap där munnen talar om kärlek och ögonen om habegär.

Kärlek till sanningen

Människan tror ofta att hon älskar sanningen. Men det är dessvärre oftast så att hon bara älskar halvsanningen – den halva som gynnar hennes egna intressen. Människan vill i sin kluvenhet ofta inte utföra det renodlat onda utan att ha en godhetens eller rättfärdighetens kuliss att dölja sig bakom. Det är här som lögnen så lätt kommer in i hennes liv.

Kluvenheten har en viktig effekt – att vi alla har låg självkänedom. Bilden av Jesus hängande torterad och sönderslagen på ett kors är på en gång bilden av Guds barmhärtighet och av människans syndfullhet. Och här går det inte att komma undan med att det gäller andra människors syndighet. Jesus är bilden av dig, käre läsare, och av mig. Om du och jag skall frälsas så finns det ingen skonsammare väg än den som Jesus fick gå vilket beror på att du och jag är så fördärvade. Känner vi igen oss? Naturligtvis inte! Vi som är så skötsamma och snälla och som vill så väl! Skulle det behövas så drastiska metoder för att frälsa

oss? Det kan tänkas att andra kan behöva det. Men vi!?

Makt och pengar fördärvar inte

De flesta av oss har sluppit att se ända till botten i sitt väsens mörker. Hur kan det komma sig? Vi gör ett experiment. Vi förser dig med pengar, mer och mer. Du får dem, de är dina. Vad händer då med dig på lite sikt? Du blir ett monster om inte Herren får bevara dig och hjälpa dig att ge det mesta av pengarna vidare. När du blev rik löpte du risken att bli hänsynslös. Du behövde inte längre andra människors godhet, för du tänkte att du alltid kan köpa dig fri. Längre tror du kanske också att du kan köpa dig vänner. Var kom din nyvunna hänsynslöshet ifrån? Den bar du inombords redan innan experimentet började. Men så länge du hade begränsad makt och ekonomi kanske du inte såg hur fördärvad du egentligen är. Rikedomen gjorde dig nämligen inte hänsynslös utan den avslöjade bara vad du hela tiden har burit på.

Mycken ondska kommer inte till uttryck av den enkla anledningen att vi inte vågar ge den fritt spelrum. För de flesta av oss kanske vårt inre mörker inte går att avläsa annat än i vårt behov av en liten trumpetstöt när vi ger en allmosa. Vi måste dock alltid hålla i minne att det vi normalt ser av synden i vårt väsen är en liten spets på ett stort isberg. Många moderna krig har visat att man inte alls behöver vara psykopat för att göra de mest obegripligt grymma gärningarna. Det finns hos oss alla något som går att mobilisera och som vi i vår kluvenhet kan vara ljuvligt omedvetna om. Vi vill ju ofta så väl och gör likväl inte sällan så illa.